

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Sytuacja społeczeństwa obywatelskiego na Bałkanach Zachodnich”

(2006/C 195/23)

Pismem z 14 czerwca 2005 r. wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej Margot WALLSTRÖM, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie: „Sytuacja społeczeństwa obywatelskiego na Bałkanach Zachodnich”.

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 27 marca 2006 r. Sprawozdawcą był Dimitris DIMITRIADIS.

Na 427. sesji plenarnej w dniach 17 i 18 maja 2006 r. (posiedzenie z dnia 17 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 95 głosami — 1 osoba wstrzymała się od głosu — przyjął następującą opinię:

Niniejsza opinia, zgodna z art. 9 protokołu o współpracy pomiędzy Komisją a Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, stanowi odpowiedź na wniosek wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej Margot Wallström o sporządzenie opinii w sprawie sytuacji społeczeństwa obywatelskiego na Bałkanach Zachodnich, aby wesprzeć Komisję w jej strategicznych rozważaniach w ramach procesu stabilizacji i stowarzyszenia.

Celem opinii jest:

- jak najskuteczniejsze wsparcie Komisji i Rady w kształtowaniu i ustanawianiu polityk o rzetelnych podstawach, służących osiągnięciu realnych i wymiernych celów;
- umożliwienie europejskiej opinii publicznej jak najlepszego zrozumienia tych polityk, co pozwoli jej na udzielenie im świadomego poparcia i dostrzeżenie pozytywnych aspektów UE;
- ułatwienie oceny, a na jej podstawie (zależnie od potrzeb) udoskonalania bądź zmiany wdrażanych polityk i rozwiązań, skoro ich cele będą jednoznaczne i niepodważalne, m.in. jeśli idzie o ich bezpośrednich beneficjentów;
- poprawa wizerunku i siły oddziaływania UE na scenie międzynarodowej, zwłaszcza zaś w tak ciężko doświadczonym regionie Bałkanów Zachodnich, poprzez udowodnienie, że UE jest wrażliwa na rzeczywiste, naglące potrzeby ludności tego regionu oraz że oferuje jej transfer umiejętności, które umożliwią jej osiągnięcie dobrobytu;
- uwypuklenie roli, jaką EKES może odgrywać w tym rejonie jako pomost między europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego a ich odpowiednikami na szczeblu lokalnym.

1. Podsumowanie

1.1 Uwagi EKES-u

- Podczas kryzysu w byłej Jugosławii Unia Europejska utraciła znaczną część swej wiarygodności na szczeblu międzynaro-

dowym i regionalnym, tak że zdaje się słabym politycznie aktorem w tym regionie, który nie zawsze jest w stanie właściwie ocenić sytuację w Bałkanach Zachodnich i skoordynować prace swych jednostek.

- Na wielu obszarach Bałkanów Zachodnich, zwłaszcza zaś w Kosowie, całkowicie brak jest poczucia bezpieczeństwa, a konflikty etniczne grożą w każdej chwili wybuchem ostrych starć.
- Federacja Serbii i Czarnogóry nie spełnia oczekiwań dotyczących powstania demokratycznej federacji państw.
- Bośnia i Hercegowina oraz Kosowo to formy (struktury) polityczne narzucone przez organizacje międzynarodowe; nie jest więc pewne, czy okażą się one trwałe.
- Kryteria kopenhaskie mają charakter podstawowy i nie podlegają dyskusji.
- Kształtowanie kompleksowej strategii europejskiej polega przede wszystkim na wykorzystaniu potencjału społeczeństwa obywatelskiego, które nieśmiało zaczyna odgrywać swą rolę, oraz jego organizacji.
- Kraje Bałkanów Zachodnich potrzebują stałego, bezpośredniego i poważnego wsparcia, zarówno o charakterze ekonomicznym jak i w postaci wiedzy fachowej (wsparcie inwestycji bezpośrednich i pośrednich).
- Konieczne jest umacnianie pluralistycznego i wielostronnego dialogu oraz stworzenie demokratycznego ustroju prawnego umożliwiającego funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego.
- Absolutnym priorytetem jest walka z korupcją oraz utwierdzenie władzy sądowniczej w roli wsparcia dla społeczeństwa.
- Konieczne jest zapewnienie finansowania organizacjom społeczeństwa obywatelskiego.
- EKES uważa, że konieczne jest utworzenie wspólnych komitetów konsultacyjnych ze wszystkimi krajami regionu Bałkanów Zachodnich, gdy tylko sytuacja do tego dojrzeje.

1.2 Zakres odpowiedzialności i rola EKES-u

- Z racji swych wyjątkowych zasobów ludzkich oraz znacznej wiedzy fachowej EKES uważa, że jest w pełni zdolny do tego, by odgrywać bardziej aktywną rolę w kształtowaniu wyżej wymienionych polityk. Świadczy o tym podjęta przez EKES inicjatywa zorganizowania w jego siedzibie w roku 2006 forum z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego Bałkanów Zachodnich.
- Jeśli będzie takie życzenie, EKES gotów jest służyć pomocą w nawiązywaniu kontaktów pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego Bałkanów Zachodnich a organizacjami europejskimi.
- Komisja mogłaby powierzyć EKES-owi zadanie organizowania lokalnych spotkań informacyjnych ze społeczeństwem obywatelskim na konkretne tematy; w ten sposób mógłby on się stać ogniwem łączącym społeczeństwo obywatelskie z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak MFW, Bank Światowy, Europejski Bank Inwestycyjny itp.
- EKES we współpracy z Komisją Europejską powinien planować, realizować i popierać systematyczne analizy i badania nad sytuacją społeczną na Bałkanach Zachodnich oraz nad rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

1.3 EKES zaleca i proponuje:

A) Krajowym i regionalnym władzom politycznym państw Bałkanów Zachodnich

- EKES zaleca krajom Bałkanów Zachodnich podjęcie starań w celu dostosowania się do *acquis* wspólnotowego; wzywa rządy tych krajów do nasilenia działań demokratyzacyjnych.
- EKES wzywa wszystkie zainteresowane strony do poszanowania w szczególności mniejszości etnicznych i wyznaniowych.

B) Instytucjom politycznym Unii

- EKES wzywa Komisję do podwojenia wysiłków i doprowadzenia do końca procesów zmierzających do zawarcia układów o stabilizacji i stowarzyszeniu z pozostałymi krajami tego regionu; apeluje ponadto do Komisji o wykazanie silniejszej woli politycznej i poprawę koordynacji między swymi organami politycznymi a doradczymi, aby osiągnąć postęp we wszystkich zagadnieniach wymienionych w agendzie z Salonik.
- EKES jest zdania, że pierwszorzędą dziedziną, w której UE powinna wspierać społeczeństwa Bałkanów Zachodnich, jest edukacja.
- EKES uważa, że ostateczne rozstrzygnięcie statusu Kosowa ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa, pokoju i stabilności w regionie.

- EKES uważa, że UE musi również ocenić status i cele organizacji partnerów społecznych.

C) Państwom członkowskim UE sąsiadującym z Bałkanami Zachodnimi oraz europejskim organizacjom społeczeństwa obywatelskiego

- EKES zaleca państwom członkowskim UE podejmowanie działań służących umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego.

2. Historyczne tło obecnej sytuacji społeczeństwa obywatelskiego Bałkanów Zachodnich

2.1 Zawarta w niniejszej opinii analiza stanu społeczeństwa obywatelskiego⁽¹⁾ w tym regionie obejmuje następujące kraje: Albanię, Bośnię i Hercegowinę, Chorwację, Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii oraz Serbię i Czarnogórę, w tym również Kosowo, zgodnie z rezolucją nr 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ.

2.2 Na szczycie w Salonikach (w czerwcu 2003 r.), Unia Europejska potwierdziła swoje zobowiązanie do włączenia krajów Bałkanów Zachodnich⁽²⁾ do grona swych członków, kiedy pozwolą na to warunki. Proces stabilizacji i stowarzyszenia (PSS) wzbogacono o nowe instrumenty wsparcia przebiegu reform. Ustanowiono krótko- i średnioterminowe priorytety, a w 2004 r. zatwierdzono pierwszy pakiet partnerstw europejskich.

2.3 Sytuacja polityczna w regionie jest jednak w dalszym ciągu niestabilna. Przejawami tej niestabilności są nierozwiązana wciąż kwestia ostatecznego statusu Kosowa, zmienność stosunków między Serbią a Czarnogórą oraz powolne tempo przemian w Bośni i Hercegowinie, które mogą w każdej chwili ulec wstrzymaniu.

2.4 Raporty grupy kontaktowej EKES-u z wizyt w Chorwacji, Bośni i Hercegowinie (21-22 marca 2005 r.) w oraz Serbii i Czarnogórze (26 maja 2005 r.), a także w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i Albanii wskazują na pozytywne reakcje na zorganizowane przez EKES forum społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie podkreśliły one trudności związane z urzeczywistnieniem konstruktywnego dialogu społecznego i dialogu między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego ze względu na brak naprawę reprezentatywnego udziału partnerów społecznych oraz na brak wiarygodności⁽³⁾ i autentyczności niektórych organizacji przedstawiających się jako reprezentanci społeczeństwa obywatelskiego. Interakcje między rządem a społeczeństwem obywatelskim powoli się rozwijają, jednak nie osiągnęły jeszcze poziomu, który umożliwi pojawienie się konkretnych wyników i korzyści ze współpracy.

⁽¹⁾ W niniejszym tekście – podobnie jak w poprzednich opiniach EKES-u – termin „społeczeństwo obywatelskie” obejmuje: (1) organizacje pracodawców i pracowników, (2) organizacje reprezentujące inne gospodarce i społeczne grupy interesów, (3) organizacje pozarządowe, (4) organizacje obywatelskie, (5) związki wyznaniowe.

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Propagowanie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w Europie Południowo-Wschodniej; dotychczasowe doświadczenia i przyszłe wyzwania”, sprawozdawca – Clive Wilkinson (DzU C 208 z 03.09.2003, str. 82).

⁽³⁾ Por. opinie EKES-u pt. „Rola i wkład zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w integrację europejską” (DzU C 329 z 11.11.1999) i „Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie a sprawowanie rządów w Europie – wkład Komitetu w tworzenie Białej księgi” (DzU C 193 z 10.07.2001 r.).

2.5 Do chwili obecnej słabość instytucji demokratycznych, atmosfera polityczna i poziom bezpieczeństwa w krajach tego regionu nie umożliwiały podjęcia zorganizowanego dialogu społecznego z niezależnymi i reprezentatywnymi partnerami społecznymi. Dialog ten powinien powstać jako owoc dyskusji wewnętrznych, prowadzonych między obywatelami; dopiero potem może on uzyskać wsparcie od UE, która szczerzy się bogatym doświadczeniem i znaczną wiedzą fachową w tej dziedzinie.

2.6 Niniejsza opinia nawiązuje do ustaleń szczytu zagrzebskiego (listopad 2000 r.), agendy z Salonik (czerwiec 2003 r.) oraz do wszystkich pozostałych inicjatyw podejmowanych dotąd na rzecz regionu przez instytucje UE, a dotyczących w pierwszym rzędzie zagadnień gospodarczych, politycznych, społecznych i kulturalnych.

2.7 Aktualna sytuacja organizacji społeczeństwa obywatelskiego nie uległa zasadniczej zmianie w porównaniu z opisywaną w poprzedniej opinii EKES-u pt. „Rola społeczeństwa obywatelskiego w ramach nowej strategii europejskiej dla Bałkanów” (*). Streścić ją można w następujący sposób:

- stałe i usilne starania podejmowane przez organizacje związkowe, by wypełniać swą nową rolę w kształtujących się na zasadzie wolności gospodarce i społeczeństwie, w których sektor prywatny jest nośnikiem rozwoju i nowoczesności;
- starania na rzecz uwolnienia organizacji pracodawców z gorsetu ograniczeń narzuconych przez państwo. Źródłem tych ograniczeń w przeszłości był system własności państwowej, natomiast w nowych warunkach wynikają one ze szczególnej roli, jaką po upadku poprzedniego ustroju odegrało państwo w tworzeniu nowych przedsiębiorstw i w kształceniu nowych przedsiębiorców, którzy korzystali ze szczerzego wsparcia międzynarodowych sponsorów;
- różnorodne działania, które niejednokrotnie są nieskuteczne i wymagają bardziej skoordynowanej współpracy.

2.8 Ogólna sytuacja społeczna w tym regionie jest nadal niełatwa. Pomimo pewnych osiągniętych postępów instytucje i struktury społeczne i polityczne nie są jeszcze utrwalone. Wojna wywołała wiele poważnych konfliktów, które do chwili obecnej nie zostały jeszcze zażegnane. W związku z tym wysiłki podejmowane przez organizacje międzynarodowe i europejskie nie przyniosły oczekiwanych efektów; wynika to m.in. z braku jednolitego wzorca dialogu społecznego i dialogu pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w którym rola poszczególnych ugrupowań i organizacji społeczeństwa obywatelskiego musi przecież być jednoznaczna, jasno określona w kategoriach praw, kompetencji i obowiązków.

(*) Opinia EKES-u w sprawie roli społeczeństwa obywatelskiego w nowej strategii europejskiej na rzecz Bałkanów Zachodnich, sprawozdawca – Roberto Confalonieri (DzU C 80 z 30.03.2004, str. 158) oraz w sprawie: „Propagowanie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w Europie Południowo-Wschodniej; dotychczasowe doświadczenia i przyszłe wyzwania”, sprawozdawca – Clive Wilkinson (DzU C 208 z 03.09.2003, str. 82).

3. Ogólna sytuacja organizacji społeczeństwa obywatelskiego

3.1 Partnerzy społeczni

Wraz z zawarciem umów o wolnym handlu z krajami regionu zaistniała potrzeba reprezentacji partnerów społecznych na szczeblu regionu, a jednocześnie stworzenia jednolitych, nierozdrobnionych struktur przedstawicielskich na szczeblu krajowym.

Ważne znaczenie mają tu europejskie programy rozwijania potencjału organizacyjnego (*), szczególnie dla związków zawodowych i organizacji pracodawców działających w terenie. Potrzebne są także najlepsze praktyki w dziedzinie współpracy międzyregionalnej, gdyż partnerzy społeczni będą musieli zajmować się wspólnymi problemami regionu w drodze współpracy, wobec przejścia w 2006 r. do jednej umowy o wolnym handlu.

Angażowanie sektora publicznego w omawianych krajach jest często bardzo trudne, dlatego dialog publiczno-prywatny musi być zapewniony i popierany.

3.2 Pozostałe organizacje

Organizacje działające w krajach omawianego regionu podzielić można na cztery ogólne kategorie: a) organizacje ukształtowane w walce z poprzednim ustrojem; b) organizacje, które działają wyraźnie tylko dzięki darom i zostały założone w celu realizacji programów międzynarodowej pomocy na rzecz rozwoju; c) organizacje wysoko wyspecjalizowane, zajmujące się na ogół grupami społecznymi w trudnej sytuacji; d) organizacje rolnicze.

Ich stabilność i niezależność od instytucji oferujących wsparcie to najważniejsze sprawy, którymi trzeba się zająć w najbliższej przyszłości. Organizacje pozarządowe z pierwszej kategorii, które w większości przypadków działają już dłużej i są bezpośrednio zaangażowane w dyskusję polityczną, uzyskały szerokie uznanie, niemniej napotykają na poważne trudności w staraniach o zapewnienie sobie trwałego finansowania. Organizacje z drugiej kategorii są znacznie słabiej widoczne i bardzo liczne; wydaje się, że powstały na wyraźne życzenie wspólnoty donatorów. Niewątpliwie jest, że większość z nich zniknie w momencie zaprzestania finansowania przez donatorów.

Należy rozwijać zdolności organizacyjne oraz współpracę międzyregionalną i między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, jak i na szczeblu regionalnym, ale najważniejsze jest teraz sprostanie wyzwaniu w postaci trudnego okresu przejściowego między obecnym zmniejszaniem się dostępnych funduszy zagranicznych a oczekiwanym powstaniem miejscowych źródeł finansowania. Realna jest w tej sytuacji możliwość utraty dużej części kapitału społecznego skumulowanego dzięki działaniom społeczeństwa obywatelskiego oraz nawrotu przemocy.

(*) Tzw. CARDS (pomoc wspólnotowa na rzecz odbudowy, rozwoju i stabilizacji), rozporządzenie Rady (WE) nr 2666/2000 z 05.12.2000.

4. Problemy strukturalne w omawianym regionie i ich wpływ na kształtowanie się zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego

4.1 Korupcja

Korupcja stanowi główny problem strukturalny w omawianym regionie. Wynika ona z niewydolności administracji publicznej, z braku warunków instytucjonalnych i uregulowań prawnych oraz z braku niezawisłości władzy sądowniczej, złych warunków gospodarczych, ubóstwa, braku rzeczywistej interwencji ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

4.2 Naruszenia praw człowieka, praw jednostki i praw socjalnych

W chwili obecnej, pomimo — nie zawsze skutecznych — wysiłków organizacji międzynarodowych, nadal utrzymuje się zjawisko naruszania praw jednostki przez władze. Głównym problemem jest to, iż władza sądownicza nie wykazuje świadomości spoczywających na niej zadań i nie zdaje się wypełniać swej roli.

Za zmianę na lepsze uznać należy włączenie tych krajów od samego początku do struktur instytucjonalnych Rady Europy. W wielu przypadkach brakuje jednak woli politycznej, by faktycznie wprowadzić te zasady w życie, a nakładanie się sporów na tle etnicznym czy wyznaniowym na negocjacje społeczne poważnie utrudnia kształtowanie klimatu zbliżenia i pojednania.

4.3 Niewydolne zarządzanie — administracja publiczna

Brak stabilności politycznej i społecznej, powodowany przez ostre wewnętrzne konflikty polityczne, stanowi główną przyczynę nieprawidłowego działania systemu. Przejawem jego jest poważna niewydolność administracji publicznej, która z kolei stanowi pożywkę dla samowoli i korupcji. Podejmowane przez Europę i społeczność międzynarodową wysiłki na rzecz modernizacji administracji publicznej nie przyniosły do chwili obecnej znaczących efektów.

4.4 Brak dialogu ze społeczeństwem obywatelskim

Warunkiem dialogu społecznego⁽⁶⁾ z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego — oprócz odpowiednich przepisów — jest również wzajemny szacunek obu stron oraz dążenie do zrozumienia i łagodzenia sprzeczności, przede wszystkim jednak — kultura kompromisu we wszelkiego rodzaju sporach. Na Bałkanach Zachodnich prawdziwy dialog społeczny nigdy nie istniał ze względu na rządzące na tym obszarze totalitarne reżimy oraz na brak legitymizacji działających pod ich kontrolą organizacji społecznych. Nie ma wątpliwości, że potrzeba czasu, by osiągnąć odpowiedni poziom jakości dialogu społecznego.

4.5 Zapotrzebowanie na wiarygodne organizacje przedstawicielskie społeczeństwa obywatelskiego

Wielość organizacji społeczeństwa obywatelskiego rodzi uzasadnione pytania o rzeczywistą sytuację społeczną w omawianym regionie. Znaczna część z tych organizacji

powstała na życzenie lub za namową finansujących je organizacji międzynarodowych i nierzadko przyznaje pomoc i świadczenia socjalne, wyręczając niejako rząd. Inne z kolei powołane zostały z inicjatywy międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych, które również wywierają bezpośredni wpływ na ich działalność. Inne wreszcie są tworem inicjatyw lokalnych, stanowiących zasłonę dla interesów politycznych, etnicznych, religijnych czy grup mniejszościowych.

5. Uwagi EKES-u na temat sytuacji społecznej, politycznej i gospodarczej Bałkanów Zachodnich oraz strategii europejskiej

5.1 Podczas kryzysu i wojny w byłej Jugosławii Unia Europejska utraciła znaczną część swej wiarygodności zarówno na szczeblu międzynarodowym, jak i lokalnym, gdyż nie podjęła się dostatecznie energicznej interwencji politycznej.

5.2 W ramach procesu stabilizacji i stowarzyszenia Komisja Europejska powinna wyraźniej określić swą strategię polityczną oraz umocnić swą obecność w omawianym regionie. Komisja powinna zwiększyć swe zaangażowanie, by poprawić jakość prowadzonych przez siebie działań, a także swój wizerunek w regionie.

5.3 Przypomnieć należy, że na niektórych obszarach Bałkanów Zachodnich, zwłaszcza zaś w Kosowie⁽⁷⁾, ugruntowanie się poczucia bezpieczeństwa i pokoju uniemożliwiają utrzymujące się konflikty etniczne i że federacja Serbii i Czarnogóry nie spełnia oczekiwań dotyczących powstania demokratycznej federacji państw⁽⁸⁾.

5.4 Zauważyć należy, że Bośnia i Hercegowina oraz Kosowo to formy (struktury) polityczne narzucone przez organizacje międzynarodowe; nie jest więc pewne, czy okażą się one trwałe. Dla tych wszystkich problemów politycznych trzeba znaleźć rozwiązania, które zagwarantują dobrobyt gospodarczy, ochronę praw mniejszości i grup wyznaniowych oraz umocnienie struktur demokratycznych pod patronatem organizacji międzynarodowych. Rozpoczęte w 2005 r. pod egidą ONZ dwustronne negocjacje w sprawie przyszłości Kosowa stanowią jedyną nadzieję rozwiązania tego drażliwego problemu.

5.5 EKES jest zdania, że UE powinna wzmocnić swą obecność w Bałkanach Zachodnich, posługując się zdecydowaną i praktyczną polityką informacyjno-komunikacyjną, oraz że powinna jasno określić nie tylko swą politykę w tym regionie, ale również koszty, jakie muszą ponieść te państwa w celu przystąpienia do Unii⁽⁹⁾.

5.5.1 Kryteria kopenhaskie stanowią podstawowe i niepodlegające dyskusji warunki przystąpienia do Unii dla pragnących tego państw Bałkanów Zachodnich. EKES zwraca jednak uwagę, że dla posuwania procesu naprzód i zapewnienia spełnienia tych kryteriów UE będzie musiała uruchomić swe mechanizmy i interweniować bezpośrednio w struktury instytucjonalne tych krajów, a także we wdrażanie acquis.

⁽⁶⁾ Konferencja DG ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równości Szans nt. wzmocnienia dialogu społecznego na Bałkanach Zachodnich, Skopje 6–7 października 2005 r.

⁽⁷⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie stanu integracji regionalnej na Bałkanach Zachodnich, P6TA(2005)0131.

⁽⁸⁾ Austriacka prezydencja UE 2006 – Federalny Minister Spraw Zagranicznych – 23 listopada 2005 r. – zewnętrzna polityka europejska.

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli społeczeństwa obywatelskiego w nowej strategii europejskiej na rzecz Bałkanów Zachodnich, sprawozdawca: Roberto Confalonieri, DzU C 80 z 30.03.2004, str. 158.

5.6 W takiej sytuacji najlepszym sposobem kształtowania kompleksowej strategii europejskiej będzie wykorzystanie potencjału społeczeństwa obywatelskiego i jego organizacji. Mówiąc ściślej, zorganizowane społeczeństwo obywatelskie daje wyjątkową szansę, że długotrwały proces transformacji przebiegać będzie spokojnie i że programy współpracy oraz programy interwencyjne będą przynosiły rzeczywiste efekty z korzyścią dla ostatecznych beneficjentów.

5.7 Opierając się na posiadanych informacjach oraz na wiedzy zdobytej na temat omawianego regionu — m.in. dzięki powołaniu grupy kontaktowej ds. Bałkanów Zachodnich — EKES pragnie przedstawić następujące stwierdzenia i wnioski:

5.7.1 Problemy rasowe i etniczne w każdej chwili mogą spowodować poważny wybuch przemocy na Bałkanach Zachodnich, albowiem utrzymujące się wciąż w ukryciu napięcia mogą się ujawnić w sposób nieoczekiwany.

5.7.2 Społeczeństwo obywatelskie⁽¹⁰⁾ zaczyna nieśmiało pełnić swą rolę; wspiera się ono jednak na środkach finansowych pochodzących z zewnątrz. W niektórych przypadkach poza tym brak mu odpowiednich umiejętności, a także i wiarygodności.

5.7.3 Podstawowym warunkiem, na jaki zgodzić się muszą wszystkie kraje tego regionu pragnące przystąpić do Unii, jest przyjęcie Karty Praw Podstawowych UE.

5.7.4 Kraje Bałkanów Zachodnich potrzebują stałego, bezpośredniego i poważnego wsparcia, zarówno o charakterze ekonomicznym jak i w postaci wiedzy fachowej, w celu umacniania swych świeżych instytucji i nabycia niezbędnej wrażliwości demokratycznej. Pomoc ta udzielana musi być w sposób bardziej skoordynowany, a w przypadku UE konieczna jest ściślejsza współpraca między Europejską Agencją Odbudowy a przedstawicielstwami Unii w omawianym regionie.

5.7.5 Konieczne umacnianie pluralistycznego i wielostronnego dialogu oraz stworzenie demokratycznego ustroju prawnego, którego wprowadzenie w życie umożliwi funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego, stanowią warunki konieczne normalizacji społecznej i gospodarczej w omawianych krajach.

Wzmocnienie dialogu społecznego wymaga w szczególności:

- a) uznania roli partnerów społecznych;
- b) uznania znaczenia niezależności partnerów społecznych;
- c) przestrzegania przysługującego organizacjom przedstawicielskim prawa do tego, by były dobrze informowane, by zasięmano ich zdania i by mogły wyrażać swe opinie na wszystkie tematy gospodarcze i społeczne.

5.7.6 Należy również zwalczać korupcję poprzez przyjmowanie surowych, lecz w miarę możliwości prostych zasad oraz ściśle ich stosowanie w praktyce z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

5.7.7 Trzeba wreszcie zapewnić finansowanie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego; jest to główny problem utrud-

nający ich rozwój, a w szczególności — rozwijanie dialogu społecznego.

5.7.8 Władza sądownicza musi okrzepnąć w roli wsparcia dla społeczeństwa. Dlatego należy ją szczególnie wspierać i umacniać, aby odgrywała rolę instytucjonalną należną jej zgodnie z europejskimi wzorami.

5.7.9 Współpraca gospodarcza między krajami tego regionu to klucz do kompleksowego i powszechnego procesu transformacji i przyswajania wspólnotowego *acquis*. Współpraca ta powinna również poważnie się przyczynić do zmniejszenia napięć i stworzenia nowych szans rozwoju i dobrobytu.

5.7.10 Kształtowaniu dróg zblżenia i porozumienia między krajami Bałkanów Zachodnich powinien sprzyjać dialog międzykulturowy, międzywyznaniowy i między społecznościami etnicznymi. Pierwszorzędną rolę do odegrania w tej dziedzinie mają regionalni przywódcy religijni, do których należy łagodzenie napięć i wspieranie wysiłków na rzecz umacniania dialogu.

5.7.11 EKES uważa, że rozwój gospodarczy tego regionu — do którego drogę stanowi wspieranie bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz prywatyzacje, niezbędne dla transferu kapitału i know-how — przyczyniać się będzie do zmniejszania sektora publicznego i uruchamiać będzie zmiany na lepsze we wszystkich nierozwiązanych dotąd problemach gospodarki i życia społecznego. Aby osiągnąć ten cel, niezbędne jest — poza odpowiednimi ramami instytucjonalnymi — by sektor bankowy funkcjonował w sposób wiarygodny, przestrzegając zasad uznanych i zatwierdzonych na szczeblu międzynarodowym, tak by zwalczać korupcję pod wszystkimi jej postaciami (pranie pieniędzy, nielegalny handel itp.).

Do grania roli koordynatorów w regionie powołane są Europejski Bank Centralny oraz EBI.

5.7.12 Organizacje międzynarodowe (MFW, Bank Światowy, MOP, ONZ itp.) winny ściślej współpracować z reprezentatywnymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, by wzmocnić ich rolę w społecznościach obszaru Bałkanów Zachodnich.

5.7.13 EKES stwierdza, że koordynacja między poszczególnymi czynnikami unijnymi w omawianym regionie stopniowo się poprawia. Europejska Agencja Odbudowy (EAR) kieruje programami wartości setek milionów euro, z których część ma na celu rozwój zasobów ludzkich, czy — mówiąc ściślej — kształcenie siły roboczej, inne ich promocję. Warto także wspomnieć o pracach EFK (Europejskiej Fundacji Kształcenia) czy CEDEFOP-u (Europejskiego Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego), które — z racji swej doskonałej współpracy z EFK oraz położenia w bliskim sąsiedztwie krajów tego regionu — mogłoby udostępnić im swe bogate doświadczenie i wiedzę fachową. Oprócz organów unijnych należy podkreślić również rolę paktu na rzecz stabilności, chociaż jego przyszłość pozostaje niejasna, co może osłabić jego wpływ w regionie.

⁽¹⁰⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego P6TA(2005)0131.

6. Propozycje i zalecenia EKES-u

6.1 Rola i zadania EKES-u

Niezbędne jest nowe spojrzenie na perspektywę przybliżania realiów gospodarczych, społecznych i kulturalnych Bałkanów Zachodnich — z punktu widzenia społeczeństwa obywatelskiego — do odpowiednich wymogów dorobku wspólnotowego. Należy tu przede wszystkim wykorzystać doświadczenia zdobyte dzięki wspólnym komitetom konsultacyjnym (WKK) w okresie ostatniego wielkiego rozszerzenia oraz włączyć na szeroką skalę zorganizowane społeczeństwo obywatelskie w wypracowywanie i rozwijanie polityk na wszystkich etapach tego procesu. Ponadto należy w sposób systemowy i konkretnie zinstytucjonalizowany wprzęgnąć zorganizowane społeczeństwo obywatelskie obu stron w konsultacje polityczne między Unią a rządami państw bałkańskich. Niezbędne są wreszcie kompleksowe działania dla każdego regionu i każdego celu.

6.1.1 Z racji swych wyjątkowych zasobów ludzkich oraz znacznej wiedzy fachowej⁽¹⁾ zdobytej w toku prac wspólnych komitetów konsultacyjnych w ramach negocjacji akcesyjnych z dziesięcioma nowymi Państwami Członkowskimi — a także w ramach działających wciąż wspólnych komitetów konsultacyjnych powołanych z Bułgarią, Rumunią i Turcją — EKES uważa, że jest w pełni zdolny do tego, by odgrywać bardziej aktywną rolę w kształtowaniu tych polityk we współpracy i koordynacji z Komitetem Regionów, a także i uczestnicząc w podejmowaniu wspólnych inicjatyw w regionie.

6.1.2 Od chwili powołania grupy kontaktowej ds. Bałkanów Zachodnich, a zwłaszcza odkąd jej członkowie odwiedzili ten region, EKES dysponuje obfitymi informacjami; nawiązał też kontakty umożliwiające mu nadanie konkretnego kształtu celom zapisanym w agendzie z Salonik, dotyczącym głównych problemów gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w których niezbędne jest bardziej aktywne i szybsze wdrażanie wzorów i poglądów europejskich w krajach Bałkanów Zachodnich.

6.1.3 W związku z tym EKES przywiązuje wielką wagę do podjętej przez siebie inicjatywy zorganizowania w swej siedzibie w roku 2006 forum organizacji społeczeństwa obywatelskiego Bałkanów Zachodnich, gdyż pozwoli to na nawiązanie bezpośrednich kontaktów pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego Bałkanów Zachodnich i EKES-em oraz z instytucjami europejskimi w ogóle. EKES zwraca się do Komisji o wsparcie tej inicjatywy wszelkimi dostępnymi środkami. Apeluje również o wspieranie podjętych przez niego

(¹) Do chwili obecnej EKES opracował na temat Bałkanów Zachodnich następujące dokumenty: 1) raport informacyjny w sprawie stosunków Unii Europejskiej z niektórymi krajami Europy Południowo-Wschodniej, przyjęty 23 lipca 1998 r., sprawozdawca: Georgios Sklavounos (CES 1025/98 fin), 2) opinia z inicjatywy własnej na temat rozwoju zasobów ludzkich na Bałkanach Zachodnich, sprawozdawca: Georgios Sklavounos (DzU C 193 z 10.07.2001, str. 99), 3) plan działania „Promocja kultury i stosowania dialogu społecznego oraz udziału społeczeństwa obywatelskiego i analogicznych formacji w Europie Południowo-Wschodniej” we wspólnych pracach Europejskiej Fundacji Kształcenia (EFK) i Międzynarodową Organizacją Pracy (MOP), 4) opinia z inicjatywy własnej „Propagowanie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w Europie Południowo-Wschodniej; dotychczasowe doświadczenia i przyszłe wyzwania”, sprawozdawca: Clive Wilkinson (DzU C 208 z 03.09.2003, str. 82), 5) opinia rozpoznawcza „Rola społeczeństwa obywatelskiego w nowej strategii europejskiej na rzecz Bałkanów Zachodnich”, sprawozdawca: Roberto Confalonieri (DzU C 80 z 30.03.2004, str. 158), 6) opinia EKES-u w sprawie: „Rozszerzona Europa – sąsiedztwo: nowe ramy stosunków z naszymi wschodnimi i południowymi sąsiadami”, sprawozdawca: Karin Allewelt (DzU C 80 z 30.3.2004, str. 148).

inicjatyw służących wzmocnieniu przedstawicielskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu krajowym i regionalnym oraz na właściwe uwzględnienie wyników forum.

6.1.3.1 Jeśli będzie takie życzenie, EKES gotów jest służyć pomocą w celu nawiązania kontaktów między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i organizacjami europejskimi, tak by umożliwić przekazywanie wiedzy i umiejętności oraz zwiększyć skuteczność działań, które będą one podejmować w krajach Bałkanów Zachodnich.

6.1.3.2 EKES pragnie jednocześnie oświadczyć, że szczególną uwagę zwraca na organizacje społeczeństwa obywatelskiego znajdujące się w kłopotach finansowych, które nie są w stanie pokrywać swych kosztów działania z własnych środków. Dlatego też apeluje o ich umacnianie w ramach realizacji paktu na rzecz stabilności.

6.1.3.3 EKES jest również zainteresowany problemami przeżywanymi przez środowiska rolnicze krajów Bałkanów Zachodnich. Dlatego też wzywa Komisję do poświęcenia tym kwestiom szczególnej uwagi oraz do udostępnienia wiedzy fachowej i umiejętności niezbędnych dla modernizacji rolnictwa.

6.1.3.4 EKES jest zdania, że wspieranie reform gospodarczych oraz rozwój gospodarczy omawianego regionu stanowią główne czynniki rozwiązywania jego problemów strukturalnych. Warunkiem pomyślnego rozwoju gospodarczego regionu jest wspieranie przez organizacje przedstawicielskie małych i średnich przedsiębiorstw⁽²⁾ i gospodarstw rolnych z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych już obecnie w państwach członkowskich UE. EKES dysponuje umiejętnościami i zasobami ludzkimi niezbędnymi dla wspierania tego typu działań.

6.1.3.5 W tym kontekście EKES — we współpracy z Komisją Europejską — mógłby uczestniczyć w ogólnokrajowych i lokalnych spotkaniach informacyjnych ze społeczeństwem obywatelskim.

6.1.3.6 EKES mógłby przyczynić się do rozpowszechniania informacji związanych z istotnymi dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego działaniami organizacji międzynarodowych w tym regionie. Ponadto, w ramach wyznaczonych przez wspólną deklarację Dyrektora Generalnego MOP i Przewodniczącej EKES-u, mógłby on prowadzić w tym regionie wspólne działania z MOP, w szczególności mające na celu umacnianie dialogu społecznego.

(²) Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego „Bałkany Zachodnie a integracja europejska”, COM(2003) 285 wersja ostateczna z dn. 21.05.2005.

6.1.3.7 Komisja Europejska i EKES powinny planować, realizować i wspierać systematyczne analizy sytuacji społecznej na Bałkanach Zachodnich oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Analizy te powinny dotyczyć przede wszystkim porównania podjętych inicjatyw/zrealizowanych inwestycji/wyników. Można w tym celu wykorzystać wskaźniki efektywności (lub stworzyć takie wskaźniki w razie ich braku) dla inwestycji, zarówno większych, jak i mniejszych, tak by ustalić ewentualne słabe punkty i luki w działaniach prowadzonych dotychczas przez Unię oraz wprowadzić niezbędne zmiany i ulepszenia (np. klasyfikacja organizacji społeczeństwa obywatelskiego według pewnych podstawowych cech — przyczyn ich powstania, celów, statusu, zasięgu geograficznego, zasad działania i kontroli, źródeł i poziomu finansowania itp.).

6.2 EKES gotów jest ustanowić wspólne komitety mieszane ze wszystkimi krajami regionu, gdy tylko warunki na to pozwolą.

6.3 Na podstawie zgromadzonego doświadczenia i wiedzy fachowej zdobytej dzięki kontaktom z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego z krajów zachodniobałkańskich EKES formułuje następujące zalecenia:

6.3.1 Zalecenia dla krajowych i regionalnych władz politycznych państw Bałkanów Zachodnich

6.3.1.1 EKES zaleca krajom Bałkanów Zachodnich podwojenie wysiłków w celu dostosowania się do *acquis* wspólnotowego, m.in. w zakresie ochrony praw jednostki i praw społecznych poprzez przyjęcie krajowych roboczych planów rozwoju podobnych do planu opracowanego przez Turcję, a mających na celu przygotowanie ich do absorpcji przyszłych środków pomocowych z UE.

6.3.1.2 EKES wzywa rządy tych krajów do nasilenia działań demokratyzacyjnych oraz do przyczyniania się do spójności społecznej poprzez umacnianie dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

6.3.1.3 EKES wzywa wszystkie zainteresowane strony do poszanowania w szczególności mniejszości etnicznych i wyznaniowych oraz zagwarantowania im praw jednostki, praw swobodnego wyznawania religii oraz praw politycznych, a także ochrony zabytków religii i kultury.

6.3.1.4 EKES pozytywnie ocenia postępy poczynione w procesie zawierania układów o stabilizacji i stowarzyszeniu, których zakończenie we wszystkich krajach jest już nieodległe.

6.3.2 Zalecenia dla instytucji politycznych Unii

6.3.2.1 Uważając, że w obliczu braku wiedzy fachowej oraz ram prawnych specjalnej wagi nabierają w tym regionie problemy dotyczące równości kobiet i mężczyzn, ochrony środowiska, ochrony konsumentów i grup w niekorzystnej sytuacji życiowej, EKES wzywa Komisję do udzielenia Bałkanom Zachodnim pomocy w jak najszybszym wprowadzeniu koniecznej modernizacji.

6.3.2.2 W perspektywie podjęcia działań na rzecz umocnienia związków między UE a krajami omawianego regionu oraz wobec faktu podpisania już poszczególnych układów o stabilizacji i stowarzyszeniu z Byłą Republiką Jugosłowiańską Macedonii i z Chorwacją EKES apeluje do Komisji o zdwojenie wysiłków celem sfinalizowania takich układów z pozostałymi krajami tego regionu. EKES apeluje do Komisji o wykazanie silniejszej woli politycznej i poprawę koordynacji, aby osiągnąć postęp we wszystkich zagadnieniach wymienionych w agendzie z Salonik⁽¹³⁾.

6.3.2.3 Co się tyczy samej agendy z Salonik, EKES zwraca uwagę, że jest to ważny tekst na temat współpracy; wymaga on jednak stałej aktualizacji.

6.3.2.4 EKES jest zdania, że pierwszorzędą dziedziną, w której UE powinna wspierać społeczeństwa Bałkanów Zachodnich, jest edukacja. Lepsza edukacja i ograniczenie analfabetyzmu mogą znacząco złagodzić panujące wielkie różnice między społecznościami etnicznymi, wyznaniowymi czy mniejszościami, a wraz z dobrobytem gospodarczym i umocnieniem instytucji demokratycznych mogą umożliwić narodom Bałkanów Zachodnich spełnienie wyższych kryteriów zarządzania sprawami publicznymi. Komisja może odegrać szczególnie istotną rolę w dziedzinie edukacji i kultury, m.in. poprzez rozwijanie programów wsparcia uwzględniających wymianę naukowców i kształcenie nowych pracowników naukowych.

6.3.2.5 W tym kontekście szczególną uwagę zwrócić należy na próżnię geopolityczną, gospodarczą i społeczną, która tworzy się w polu widzenia UE ze względu na nieobecność krajów Bałkanów Zachodnich w jej strukturach.

6.3.2.6 W związku z tym EKES zaleca pełne włączenie Bałkanów Zachodnich w strategię rozwoju UE poprzez umacnianie procesu stabilizacji i stowarzyszenia oraz podejmowanie w miarę potrzeby nowych środków ze względu na specyficzne trudności, przed jakimi stoi omawiany region.

6.3.2.7 EKES zaleca również poprawę koordynacji między instytucjami politycznymi Unii, a także między jej organami doradczymi (EKES i Komitet Regionów) w celu stworzenia lepszych warunków do kształtowania tego programu.

6.3.2.8 EKES uważa, że decyzja o ostatecznym statusie Kosowa ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa, pokoju i stabilności w regionie. W związku z tym wzywa Radę, Komisję i Parlament Europejski do wniesienia udziału — w ramach przysługujących im kompetencji — w wysiłki Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz specjalnego wysłannika Sekretarza Generalnego ONZ.

6.3.2.9 UE musi przyznać szczególny status (w dziedzinie wydawania wiz wjazdowych) przedstawicielom zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i reprezentatywnych organizacji oraz generalnie wykazać w tej dziedzinie elastyczność⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Agenda z Salonik na rzecz Bałkanów Zachodnich: wyciąg z posiedzeń Rady ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych, 16 czerwca 2003 r.

⁽¹⁴⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego PE-TA(2005)0131.

6.3.2.10 UE musi dokonać oceny organizacji partnerów społecznych. Ocena ta powinna dotyczyć ich statusu, celów, organizacji i funkcjonowania, zakresu działalności (sektor publiczny czy prywatny), stopnia reprezentatywności (w porównaniu z ogółem przedsiębiorstw i pracowników lub z określoną branżą) itp. — celem winno być wyłonienie wiarygodnych organizacji, z którymi Unia Europejska będzie mogła współpracować. Tego rodzaju analizy byłoby jeszcze łatwiej przeprowadzić, gdyby UE uczyniła z gromadzenia i publikacji danych niezbędnych do ich sporządzenia (czyli — innymi słowami — z przestrzegania zasady przejrzystości) warunkiem udzielenia jakiegokolwiek pomocy podmiotom publicznym i prywatnym, a także organizacjom przedstawicielskim społeczeństwa obywatelskiego.

Analizy te mogłyby być sporządzane albo przez służby wewnętrzne, tj. instytucje unijne (Komisja, EKES itp.) lub — zależnie od potrzeby — w części lub w całości przez podmioty z zewnątrz.

6.3.3 Zalecenia dla państw członkowskich UE sąsiadujących z Bałkanami Zachodnimi oraz dla europejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego

6.3.3.1 EKES zaleca państwom członkowskim UE (m.in. Włochom, Węgrom, Słowenii i Grecji) podejmowanie działań służących umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego na terenie Bałkanów Zachodnich, m.in. w dziedzinie strategii, zagospodarowania zasobów ludzkich, administracji i europeizacji struktur instytucjonalnych i prawnych.

6.3.3.2 Jednocześnie EKES zaleca uczulenie na te kwestie europejskich organizacji partnerów społecznych i w ogóle europejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz silniejsze mobilizowanie ich działań, tak by wspierać włączanie się ich odpowiedników na Bałkanach Zachodnich w struktury i działalność na szczeblu europejskim.

6.3.3.3 Wypada zaznaczyć, że zarówno działania podejmowane przez państwa członkowskie graniczące z Bałkanami Zachodnimi, jak i inicjatywy europejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego muszą być zgodne ze wspomnianym wyżej średnio- lub długofalowym programem rozwoju gospodarczego, społecznego i politycznego.

6.4 Finansowanie

6.4.1 UE dysponuje zespołem instrumentów finansowych mogących służyć umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego na Bałkanach Zachodnich. Równoległe pomoc rozwojową dla szeregu organizacji społeczeństwa obywatelskiego tego regionu świadczą inne organizacje międzynarodowe oraz inne kraje. Choć pomoc ta przynosi ogólnie pozytywne efekty, istnieją pewne określone zagrożenia, związane głównie ze sposobem jej udzielania. Poniżej przedstawiono najbardziej drażliwe problemy zaobserwowane na Bałkanach Zachodnich podczas realizacji inicjatyw międzynarodowych w ramach pomocy dla rozwoju.

6.4.1.1 Ujęta w kategoriach ekonomicznych międzynarodowa pomoc dla Bałkanów Zachodnich może być stosunkowo duża, najczęściej jednak odpowiada ona priorytetom spon-

sorów, którzy nie biorą pod uwagę rzeczywistych potrzeb lokalnych. W większości przypadków, jeśli chodzi o społeczeństwo obywatelskie, międzynarodowa pomoc dla rozwoju nie jest w stanie uwzględnić interesów zaangażowanych stron na szczeblu lokalnym. Działania na rzecz przebudowy instytucji utożsamia się w niej z pojedynczymi inicjatywami, nie związanymi w żaden sposób ze strukturami istniejącymi w systemie władzy lub organizacji społeczeństwa ani z interesami czy tradycjami krajów-beneficjentów. Wielokrotnie całość tych działań powierzana jest organizacjom pozarządowym w krajach-beneficjentach pomocy. Istnienie tych organizacji jest całkowicie uzależnione od międzynarodowych programów pomocowych; proponują one programy spełniające wymogi sponsorów zamiast odpowiadać na zapotrzebowanie adresatów pomocy.

6.4.1.2 Brak koordynacji między poszczególnymi sponsorami, jak również niezwykle krótkofalowy charakter projektów, finansujących często odizolowane inicjatywy, poważnie szkodzą efektywności programów międzynarodowej pomocy dla rozwoju w omawianym regionie. Nierzadko porzuca się projekty, które zaczęły już przynosić wyniki, gdyż sponsorzy nagle zmieniają swe priorytety finansowe lub przewidzieli finansowanie na znacznie krótszy okres niż to, co w rzeczywistości niezbędne w krajach Bałkanów Zachodnich. Służby finansowe UE i innych organizacji międzynarodowych muszą pojąć, że częste zmiany priorytetów finansowych nie są wskazane. Dotyczy to często programów na rzecz edukacji i wzmocnienia potencjału instytucjonalnego. Pomoc udzielana podmiotom instytucjonalnym miewa charakter fragmentaryczny; zwykle przyjmuje ona postać kongresów lub małych seminariów, nie zapewnia jednak prawdziwej pomocy fachowej.

6.4.1.3 Wiele jest organizacji pozarządowych, które prowadzą działalność społeczną po to, by zapewnić sobie dochody. Zjawisko to istotnie ogranicza zdolność tych organizacji do tworzenia prawdziwych więzi ze społeczeństwem i do wypełniania swych statutowych zadań. W wielu organizacjach pozarządowych myśli się błędnie, że ich rolą jest kierowanie programami pomocy technicznej i w celu uzyskania większych środków finansowych stosuje się kryteria ekonomiczne bardziej właściwe dla sektora prywatnego.

6.4.2 W odniesieniu zatem do finansowania tego typu przedsięwzięć, z uwagi na konieczność rozwiązania przedstawionych wyżej problemów w celu zapewnienia lepszej pomocy zorganizowanemu społeczeństwu obywatelskiemu, EKES pragnie przedstawić następujące propozycje:

6.4.2.1 Unijne programy pomocy dla rozwoju, zarówno te, które już zostały wprowadzone jak i te, które są przygotowywane na okres 2007-2013, powinny obejmować przede wszystkim dziedziny demokratycznego sprawowania władzy, zarządzania finansami i ochrony środowiska.

6.4.2.2 Rządy krajów Bałkanów Zachodnich muszą opracowywać jednoznacznie sformułowane programy działań służących umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego. Programy te muszą być przedmiotem dyskusji z Komisją Europejską. EKES proponuje nawiązanie w tym celu stałej łączności między Komisją, EKES-em i samorządami lokalnymi.

6.4.2.3 Musi powstać silny mechanizm, który umożliwi nadzorowanie skuteczności programów pomocy rozwojowej w dziedzinie społeczeństwa obywatelskiego. EKES mógłby w nim odgrywać istotną rolę.

6.4.2.4 Należy dostosować tryb opracowywania programów pomocy rozwojowej do rzeczywistych potrzeb społeczeństwa obywatelskiego. Techniczna pomoc EKES-u może okazać się bardzo korzystna w przypadku pomocy dla rozwoju zmierzającej do tworzenia nowych instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

6.4.2.5 Po zakończeniu forum Bałkanów Zachodnich można by w tym celu powołać stały techniczny zespół roboczy EKES-u i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego z Bałkanów Zachodnich. Zespół ten zapewni organizacjom społeczeństwa obywatelskiego potrzebną im pomoc w kształtowaniu swych planów strategicznych i bieżących oraz umożliwi przekazywanie dobrych praktyk i wiedzy fachowej służącej

umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego między państwami członkowskimi UE a krajami Bałkanów Zachodnich.

6.4.2.6 W unijnej perspektywie finansowej na lata 2007–2013 należy w celu „współpraca terytorialna” uwzględnić środki finansowe przeznaczone na pomoc dla krajów trzecich. Należy uprościć mechanizmy finansowania krajów trzecich, nie rezygnując przy tym z istniejących wymogów przejrzystości, i wspierać je w ramach programów na rzecz sąsiedztwa. Należy przy tym wykorzystać i upowszechnić doświadczenia wyniesione z realizacji takich programów jak CADSES.

6.4.2.7 Przy opracowywaniu programów pomocy rozwojowej na rzecz społeczeństwa obywatelskiego UE musi również uwzględniać podobne programy realizowane przez inne organizacje międzynarodowe. Należy również pogłębić i rozszerzyć w praktyce współpracę z programami i specjalistycznymi jednostkami ONZ.

Bruksela, 17 maja 2006 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie kampanii UE na rzecz ochrony bioróżnorodności: stanowisko i wkład społeczeństwa obywatelskiego

(2006/C 195/24)

Pismem z dnia 13 września 2005 r. Austriacka Prezydencja w Radzie UE, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie *kampanii UE na rzecz ochrony bioróżnorodności: stanowisko i wkład społeczeństwa obywatelskiego*

Sekcja ds. Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Ochrony Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 26 kwietnia 2006 r. Sprawozdawcą był Lutz RIBBE.

Na 427. sesji plenarnej w dniach 17-18 maja 2006 r. (posiedzenie z dnia 18 maja 2006 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 125 głosami, 4 osoby wstrzymały się od głosu, następującą opinię:

1. Podsumowanie wniosków i zaleceń Komitetu

1.1 Bioróżnorodność jest podstawą i gwarancją życia na naszej planecie. Choćby we własnym gospodarczym interesie człowiek musi dążyć do zapewnienia stabilności ekosystemów. Ponadto odpowiedzialność wobec stworzeń świata nakazuje zachowanie różnorodności gatunków. Ochrona bioróżnorodności nie jest „luksusem”, na który albo człowieka stać, albo z którego mógłby zrezygnować.

1.2 Sam człowiek jest głównym użytkownikiem bioróżnorodności, jest jednak także główną przyczyną jej zanikania.

1.3 Zdaniem Komitetu bioróżnorodność w Europie jest wciąż w najwyższym stopniu zagrożona. Dotychczasowe kroki UE nie wystarczają, aby zatrzymać negatywną tendencję ostatnich dziesięcioleci.

1.4 Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, iż nie tylko instytucje europejskie, lecz również państwa członkowskie UE zobowiązały się w ramach konwencji na rzecz bioróżnorodności nie tylko do zatrzymania, ale do odwrócenia tej negatywnej tendencji.

1.5 Komitet krytycznie patrzy jednak na fakt, że między koniecznością a rzeczywistością istnieje potężna przepaść: wkład rządów w ochronę bioróżnorodności był mniejszy niż można by się potencjalnie spodziewać. Organy publiczne powinny przyjąć na siebie, w ramach ochrony bioróżnorodności, rolę wzoru do naśladowania; zamiast tego jednak decyzje z zakresu planowania i programy wspierające często przyczyniają się do dalszego zagrożenia zróżnicowania biologicznego. Ponadto dochodzi jeszcze fakt, że w okresie finansowania 2007-2013 przewiduje się poczynienie szczególnych oszczędności właśnie w tych obszarach polityki UE, które mają ogromne znaczenie dla ochrony bioróżnorodności.